

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2019

ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ (4)
ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄

(20 μονάδες)

Α1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή λάθος, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» στο τετράδιο εξέτασής σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε περίπτωση.

α. Οι ηγεμόνες της Ευρώπης στο Συνέδριο της Βιέννης επιδίωξαν να παλινорθώσουν το «παλαιό καθεστώς».

ΣΩΣΤΟ Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 10

β. Η επανάσταση που οργανώθηκε στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες είχε επιτυχή έκβαση.

ΛΑΘΟΣ Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 12

γ. Ένα από τα αίτια της Επανάστασης της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843 ήταν η δυσαρέσκεια των παλαιών αρχόντων για τον παραγκωνισμό τους από την εξουσία.

ΣΩΣΤΟ Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 14

δ. Μια από τις ενέργειες του Χαρίλαου Τρικούπη με στόχο τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού κράτους ήταν και η ίδρυση του ορφανοτροφείου της Αίγινας.

ΛΑΘΟΣ Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 18

ε. Η Κύπρος ανακηρύχθηκε επίσημα Αποικία του Στέμματος από τη Βρετανία το 1925.

ΣΩΣΤΟ Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 20

στ. Αφορμή του Β΄ Βαλκανικού Πολέμου υπήρξε η άρνηση της Πύλης να εφαρμόσει μεταρρυθμίσεις στις ευρωπαϊκές της κτήσεις.

ΛΑΘΟΣ Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 21

ζ. Η συμμαχία ανάμεσα στη Μεγάλη Βρετανία, τη Γαλλία και τη Ρωσία κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ονομάστηκε *Κεντρικές Δυνάμεις*.

ΛΑΘΟΣ Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 23

η. Η Κοινωνία των Εθνών δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί στην αποστολή της, αφού μεταξύ άλλων, τα κράτη-μέλη της ενδιαφέρονταν περισσότερο για το εθνικό παρά για το γενικό συμφέρον.

ΣΩΣΤΟ Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 33

θ. Ένας από τους παράγοντες που οδήγησαν στη δικτατορία των συνταγματαρχών στην Ελλάδα ήταν η αντισυνταγματική παρέμβαση του βασιλιά Γεώργιου Α΄.

ΛΑΘΟΣ Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 55

ι. Στο πλαίσιο της προσπάθειας για ειρηνική επίλυση του κυπριακού προβλήματος, υπογράφηκε το 1977 η Συμφωνία Μακαρίου – Ντενκτάς.

ΣΩΣΤΟ Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 53

(10 x 1 = 10 μονάδες)

A2. Να τοποθετήσετε τις πιο κάτω διακρατικές συμφωνίες / συνθήκες σε χρονολογική σειρά, ξεκινώντας από την προγενέστερη και αριθμώντας τις από το 1 μέχρι το 5.

α. Σύμφωνο Μολότοφ – Ρίμπεντροπ

β. Συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου

γ. Συνθήκη του Βουκουρεστίου

δ. Συνθήκη του Μάαστριχτ

ε. Συνθήκη των Βερσαλλιών

(5 x 2 = 10 μονάδες)

Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης σσ. 22, 27, 38, 50, 54

ΣΩΣΤΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ: 1γ, 2ε, 3α, 4β, 5δ

1. Συνθήκη του Βουκουρεστίου

2. Συνθήκη των Βερσαλλιών

3. Σύμφωνο Μολότοφ – Ρίμπεντροπ

4. Συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου

5. Συνθήκη του Μάαστριχτ

ΜΕΡΟΣ Β΄

(45 μονάδες)

Η διατύπωση της απάντησης είναι δυνατό να αποκλίνει από την προτεινόμενη με την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιούνται οι ιστορικές έννοιες και όροι, όπως παρουσιάζονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Ιστορίας Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης.

B1. Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω, με βάση τα ζητούμενα των παρενθέσεων:

(3 x 5 = 15 μονάδες)

α. Διεθνής Οικονομική Κρίση

(χρονικό πλαίσιο και τέσσερις [4] συνέπειες)

Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου κατεύθυνσης, σ. 33

Χρονικό πλαίσιο: 1929 / 1929-1932 / τέλος της δεκαετίας του 1920 και αρχές της δεκαετίας του 1930 **(1)**

Συνέπειες:

- Πτώχευση των τραπεζών στις ΗΠΑ
- Απόσυρση των αμερικανικών κεφαλαίων από την Ευρώπη
- Μείωση της βιομηχανικής παραγωγής και των εμπορικών συναλλαγών
- Μείωση της τιμής των αγροτικών προϊόντων
- Αποδιοργάνωση του διεθνούς νομισματικού συστήματος / νομισματική ρευστότητα
- Δραστική αύξηση της ανεργίας / αυτοκτονιών
- Αμφισβήτηση του φιλελεύθερου δημοκρατικού προτύπου στο πεδίο της οικονομίας / κρίση κοινοβουλευτισμού / κρίση κοινοβουλευτικής δημοκρατίας
- Ανάδυση και ισχυροποίηση του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος (ναζιστικό κόμμα) του Αδόλφου Χίτλερ στη Γερμανία
- Ενίσχυση της φασιστικής ιδεολογίας / του ολοκληρωτισμού σε πολλά κράτη παγκόσμια
- Κοινωνικές αναταραχές / διαδηλώσεις / εξεγέρσεις
- Μετάδοση της οικονομικής ύφεσης στις αποικίες / μείωση προϋπολογισμών στις αποικίες / σύνδεση με τα Οκτωβριανά στην Κύπρο
- Περίοδος οικονομικής και πολιτικής αστάθειας στην Ελλάδα
- Εκτροπή προς τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

(4 σημεία x 1 μον. = 4 μονάδες)

β. Η κρίση της Κούβας

(χρονικό πλαίσιο και γεγονότα)

Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου κατεύθυνσης, σ. 47

Χρονικό πλαίσιο: 1962 / αρχές της δεκαετίας του 1960 **(1)**

Γεγονότα:

- Άνοδος του Φιντέλ Κάστρο στην εξουσία / προσέγγιση με τη Μόσχα / ΕΣΣΔ / Σοβιετική Ένωση **(1)**
- Εγκατάσταση πυραύλων στην Κούβα **(1)**
- Αποκλεισμός της Κούβας από τον αμερικανικό στόλο **(1)**
- Συμφωνία Κένεντι – Χρουτσόφ και απομάκρυνση της απειλής παγκοσμίου πολέμου **(1)**

(4 σημεία x 1 μονάδα = 4 μονάδες)

γ. Οκτωβριανά 1931

(τρία [3] αίτια και δύο [2] συνέπειες)

Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου κατεύθυνσης, σσ. 36-37

Αίτια

- Άρνηση της Βρετανίας για παραχώρηση της Κύπρου στην Ελλάδα
- Προσπάθεια της αποικιακής κυβέρνησης για δημιουργία κυπριακής συνείδησης
- Άρνηση του αιτήματος της κυπριακής πρεσβείας στο Λονδίνο (1929) για Ένωση με την Ελλάδα
- Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης του 1929
- Οικονομική εξαθλίωση αγροτών και εργατών
- Προσπάθεια δημιουργίας φιλοκυβερνητικού κόμματος

(3 σημεία x 1 μονάδα = 3 μονάδες)

Συνέπειες

- Νεκροί και τραυματίες
- Αποζημιώσεις για ζημιές
- Τιμωρητικά μέτρα
- Εφαρμογή στυγνής δικτατορίας με έκδηλη αφελληνιστική τάση («Παλμεροκρατία»)
- Συλλήψεις
- Φυλακίσεις
- Επιβολή προστίμων
- Απελάσεις ηγετικών στελεχών

(2 σημεία x 1 μονάδα = 2 μονάδες)

B2. Σε κείμενο έκτασης 250-300 λέξεων, να παρουσιάσετε και να σχολιάσετε την εξωτερική πολιτική που ακολούθησε ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά τα πιο κάτω:

Βαλκανικοί Πόλεμοι, Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, Συνθήκη των Σεβρών,
Συνθήκη της Λοζάνης, πρωθυπουργία 1928-1932

(15 μονάδες)

Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου κατεύθυνσης, σσ. 21-22, 25-26, 28-29, 32-33

Σημείωση: Υπέρβαση του ορίου λέξεων πέραν του 10% = αφαίρεση 1 μον.

Σύντομος πρόλογος – Εισαγωγή

- Εξωτερική πολιτική της Ελλάδας μέχρι και το κίνημα στο Γουδή
- Προσπάθειες υλοποίησης της Μεγάλης Ιδέας κατά τον 19^ο αιώνα
- Επανάσταση του Θέρισου και ανάδειξη του Ελευθέριου Βενιζέλου σε ηγετική φυσιογνωμία
- Συνθήκες ανάδειξης του Ελευθέριου Βενιζέλου στην εξουσία με τα γεγονότα του 1909
- Γενικό σχόλιο για την πολιτική φυσιογνωμία του Βενιζέλου
- Ή άλλο συναφές σημείο

(1 σημείο x 1,5 μονάδα = 1,5 μονάδα)

[Εάν ο πρόλογος δεν διακρίνεται σε ξεχωριστή παράγραφο, αφαιρείται 0,5 μον.]

Ζητούμενα

Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913:

- Σύμπληξη συμμαχίας με τη Βουλγαρία και τη Σερβία **(0,5)**
- Αξίωση/τελεσίγραφο προς την Οθωμανική κυβέρνηση να προβεί σε μεταρρυθμίσεις στις κτήσεις της αυτοκρατορίας στην Ευρώπη **(0,5)**
- Συνθήκη του Λονδίνου (1913) και πρόνοιες: εκχώρηση όλων των κτήσεων του σουλτάνου στα δυτικά της γραμμής Αίνου-Μηδείας, εκτός της Αλβανίας και παραίτηση από τα δικαιώματα του σουλτάνου στην Κρήτη / απώλεια ευρωπαϊκών εδαφών για την Οθ. Αυτοκρατορία **(0,5)**
- Συνθήκη του Βουκουρεστίου (1913) και τα εδαφικά κέρδη της Ελλάδας: μεγάλα τμήματα της Ηπείρου και της Μακεδονίας, Κρήτη και νησιά του ΒΑ Αιγαίου / διπλασιασμός της Ελλάδας / προσάρτηση των νέων περιοχών **(0,5)**

Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος:

- Πρόβλεψη Βενιζέλου για νίκη της Τριπλής Συνεννόησης και πρόκριση εξόδου της Ελλάδας από την ουδετερότητα **(1)**
- Παραίτηση μετά την απόρριψη από τον βασιλιά Κωνσταντίνο της πρότασης για συμμετοχή στην επιχείρηση της Καλλίπολης **(1)**

Συνθήκη των Σεβρών (1920):

- Επιτυχείς διπλωματικοί χειρισμοί **(0,5)** στο Συνέδριο των Παρισίων / με αποτέλεσμα τη Συνθήκη των Σεβρών **(0,5)** και πρόνοιες: Θράκη, αναγνώριση της ελληνικής κυριαρχίας στα νησιά του Αιγαίου εκτός από τα Δωδεκάνησα, προσωρινή διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης / επέκταση στη Μ. Ασία **(0,5)**
- Συμμαχική εντολή για κατάληψη της Σμύρνης και του βιλαετίου του Αϊδινίου **(1)**

Συνθήκη της Λοζάνης

- Συμμετοχή ως διαπραγματευτής της συμφωνίας και πρόνοιες: **(0,5)** απώλεια Μ. Ασίας και Αν. Θράκης, υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών / η Ελλάδα ως τον Έβρο **(0,5)**

Πρωθυπουργία 1928-1932

- Αποκατάσταση διπλωματικού κύρους της Ελλάδας
- Εγκατάλειψη της πολιτικής των εδαφικών διεκδικήσεων
- Συνομολόγηση διμερών συμφωνιών
- Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας
- Αποκατάσταση φιλικών σχέσεων με τη Μ. Βρετανία και τη Γαλλία
- Υποστήριξη του σχεδίου Μπριάν για ευρωπαϊκή ενοποίηση

(4 σημεία x 0,5 μονάδες = 2 μονάδες)

Σχολιασμός της εξωτερικής πολιτικής του Βενιζέλου (το σημείο αυτό μπορεί να αναπτυχθεί στο κύριο μέρος ή στον επίλογο)

Όραμα για διεύρυνση των ελληνικών συνόρων **(0,5)**, το οποίο εκπληρώθηκε με τη συμμετοχή στους βαλκανικούς και στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο **(0,5)**, αλλά και επιτυχείς χειρισμοί μετά τη μικρασιατική καταστροφή **(0,5)** και στροφή προς την πολιτική ειρηνικής συνύπαρξης **(0,5)** επιδεικνύοντας ευελιξία στην εξωτερική του πολιτική **(0,5)**.

Σύντομος επίλογος – Κατακλείδα

- Σχολιασμός της εξωτερικής πολιτικής του Βενιζέλου (βλ. πάνω)
- Συμπέρασμα / σύνοψη για την εξωτερική πολιτική του Ελευθερίου Βενιζέλου

(1 σημείο x 1,5 μονάδα = 1,5 μονάδα)

[Εάν ο επίλογος δεν διακρίνεται σε ξεχωριστή παράγραφο, αφαιρείται 0,5 μον.]

B3. Σε κείμενο έκτασης 200-250 λέξεων, να περιγράψετε τον ρόλο που διαδραμάτισε η Ρωσία στην έκρηξη του Κριμαϊκού Πολέμου. Στη συνέχεια, να παρουσιάσετε τη στάση της Ελλάδας έναντι των εμπολέμων και τα αποτελέσματα του πολέμου αυτού.

(15 μονάδες)

Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 15

Σημείωση: Υπέρβαση του ορίου λέξεων πέραν του 10% = αφαίρεση 1 μον.

Σύντομος πρόλογος – Εισαγωγή

- Αναφορά στο Ανατολικό Ζήτημα
- Αναφορά στον ανταγωνισμό των Μεγάλων Δυνάμεων σχετικά με την τύχη της παρακμάζουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας
- Αναφορά στο Ζήτημα των Στενών
- Ή άλλο συναφές

(1 σημείο x 1,5 μονάδες = 1,5 μονάδες)

[Εάν ο πρόλογος δεν διακρίνεται σε ξεχωριστή παράγραφο, αφαιρείται 0,5 μον.]

Ζητούμενα

Ο ρόλος της Ρωσίας στην έκρηξη του Κριμαϊκού Πολέμου

- Παρέμβαση του τσάρου στην αντιπαράθεση μεταξύ ορθόδοξων και καθολικών μοναχών για την κατοχή των ιερών προσκυνημάτων των Αγίων Τόπων **(1)**
- Απαίτηση του τσάρου από τον σουλτάνο για αναγνώριση του δικαιώματος προστασίας των ορθόδοξων **(1)** που ισοδυναμούσε με απαίτηση για συγκυριαρχία του Ρώσου αυτοκράτορα με τον σουλτάνο **(1)**
- Είσοδος ρωσικών στρατευμάτων στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες, χωρίς την κήρυξη πολέμου εναντίον της Πύλης **(1)**

Στάση της Ελλάδας

- Φιλορωσική στάση της κυβέρνησης αρχικά / Μεγάλη Ιδέα **(0,5)**
- Υποκίνηση εξεγέρσεων στη Θεσσαλία, στην Ήπειρο και στη Χαλκιδική **(1)**
- Εξαναγκασμός του Όθωνα από τη Βρετανία και τη Γαλλία **(0,5)** για αποπομπή της φιλορωσικής κυβέρνησης της Ελλάδας **(0,5)**, διορισμός φιλοδυτικής κυβέρνησης **(0,5)** και ανάκληση των Ελλήνων αξιωματικών που είχαν περάσει επικεφαλής ανταρτών στη Θεσσαλία, στην Ήπειρο και στη Μακεδονία **(0,5)**

Αποτελέσματα του Κριμαϊκού Πολέμου

- Ήττα και ταπείνωση της Ρωσίας **(0,5)**
- Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων **(0,5)** και πρόνοιες: δικαίωμα συμμετοχής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο σύστημα ασφάλειας των μεγάλων δυνάμεων της Ευρώπης (Concert of Europe) **(1)**, κήρυξη του Εύξεινου Πόντου σε ουδέτερη θάλασσα **(0,5)**, απόδοση εκβολών του Δούναβη και πάλι στην Πύλη **(0,5)** και επιβεβαίωση της αυτονομίας των Παραδουνάβιων Ηγεμονιών υπό την προστασία των Μεγάλων Δυνάμεων **(0,5)**
- Αυτοκρατορικό διάταγμα «Χάτι Χουμαγιούν» **(0,5)** και πρόνοια: πλήρης ισότητα των υπηκόων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ανεξαρτήτως θρησκευματος ή καταγωγής **(0,5)**

Σύντομος επίλογος – Κατακλείδα

- Σύνοψη / συμπέρασμα για τον ρωσικό ρόλο / την ελληνική στάση / τα αποτελέσματα
- Σημασία του πολέμου για το Ανατολικό Ζήτημα
- Συνέπεια του Κριμαϊκού Πολέμου: αποδοχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στη λίσχη των μεγάλων δυνάμεων της Ευρώπης, υπό την προστασία της Βρετανίας

(1 σημείο x 1,5 μονάδα = 1,5 μονάδα)

[Εάν ο επίλογος δεν διακρίνεται σε ξεχωριστή παράγραφο, αφαιρείται 0,5 μον.]

ΜΕΡΟΣ Γ΄

(35 μονάδες)

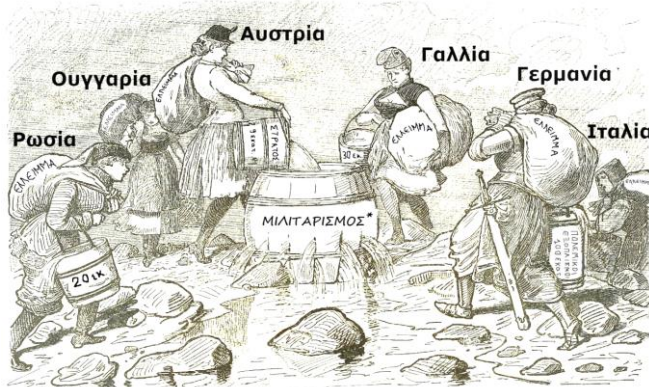
Προσοχή:

- Ορθή είναι η απάντηση που τεκμηριώνεται επαρκώς με βάση στοιχεία από τις πηγές που παρατίθενται, καθώς και άλλα ιστορικά γεγονότα / στοιχεία.
- Η αντιγραφή αυτούσιων χωριών από τις πηγές, χωρίς περαιτέρω επεξεργασία τους, αξιολογείται με μηδέν.

Γ1.

(12 μονάδες)

I.

*μιλιταρισμός = στρατοκρατία

Σκίτσο από το γερμανικό σατιρικό περιοδικό, *Der Wahre Jakob*.
Πηγή: <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/wj1887/0084/image>
Ημερομηνία ανάκτησης: 25/05/2019

II.

Στις 29 Μαΐου [1914], ο συνταγματάρχης Χάους, απεσταλμένος του προέδρου Ουίλσον, έγραψε στον Πρόεδρο από το Βερολίνο: «Η κατάσταση είναι κρίσιμη. Ο μιλιταρισμός οργιάζει με μια τρελή μανία. Αν δεν ενεργήσει κάποιος εκ μέρους σας στη βάση μιας διαφορετικής λογικής, κάποια μέρα θα ξεσπάσει φοβερός κατακλυσμός». Κανείς στην Ευρώπη δεν θα μπορούσε να επιφέρει αυτή τη διαφορετική λογική, προειδοποίησε ο Χάους. «Υπάρχει πάρα πολύ μίσος, πάρα πολλές αντιζηλίες. Οποτεδήποτε η Αγγλία συναινέσει, η Γαλλία και η Ρωσία θα κινηθούν απειλητικά κατά της Γερμανίας και της Αυστρίας. Η Αγγλία, ωστόσο, δεν επιθυμεί ολοκληρωτική συντριβή της Γερμανίας, γιατί τότε θα πρέπει να αντιμετωπίσει μόνη τον αιώνιο εχθρό της, τη Ρωσία. Αλλά, εάν η Γερμανία επιμένει συνεχώς αυξάνοντας το πολεμικό ναυτικό της, τότε η Αγγλία δεν θα έχει άλλη επιλογή». Όταν έφτασε στο Λονδίνο, ο Χάους είπε στον Βρετανό Υπουργό Εξωτερικών ότι στο Βερολίνο «ο αέρας μύριζε πολεμική σύγκρουση και ετοιμότητα για χτύπημα».

Το παράθεμα προέρχεται από το βιβλίο:
Martin Gilbert, *The First World War, a complete history*, εκδ. Phoenix, Λονδίνο
2004², σ. 45.

Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 23

Αφού μελετήσετε την πιο πάνω εικόνα και το παράθεμα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. Να περιγράψετε την εικόνα I (πρόσωπα, αντικείμενα) και να την ερμηνεύσετε.

(6 μονάδες)

Περιγραφή εικόνας I:

Πρόσωπα: Οι μεγάλες δυνάμεις της Ευρώπης (εκτός της Αγγλίας) / Ρωσία, Ουγγαρία, Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία **(1)**

Αντικείμενα: Σάκοι με το κρατικό έλλειμμα **(1)**, κουβάδες με νερό και επιγραφές ποσών που δαπανώνται για στρατιωτικούς εξοπλισμούς **(1)**, τρύπιο βαρέλι με την επιγραφή μιλιταρισμός και νερό που χύνεται έξω **(1)**

Ερμηνεία: Ο γελοιογράφος στηλιτεύει το φαινόμενο του милитарισμού (στρατοκρατίας), της αύξησης, δηλαδή, της πολεμικής τους μηχανής και των αμυντικών δαπανών **(1)** γεγονός που εξαντλούσε την οικονομία των ευρωπαϊκών χωρών **(1)**.

β. Να εξηγήσετε πώς συνδέεται η εικόνα αυτή με το παράθεμα II.

(2 μονάδες)

Σύνδεση με το παράθεμα II: Η εικόνα και το παράθεμα συνδέονται με τον ανταγωνισμό που αναπτύχθηκε ανάμεσα στις ευρωπαϊκές δυνάμεις μέσω των στρατιωτικών εξοπλισμών **(1)**, γεγονός που υπήρξε μια από τις αιτίες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου **(1)**.

γ. Να παρουσιάσετε τις σχέσεις ανάμεσα στις Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης, όπως περιγράφονται στο παράθεμα II, και να σχολιάσετε την πρόβλεψη του συνταγματάρχη Χάους.

(4 μονάδες)

Σχέσεις ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις της Ευρώπης:

- Η Γαλλία και η Ρωσία θα κινηθούν απειλητικά κατά της Γερμανίας και της Αυστρίας. / Συμμαχία ανάμεσα στη Γαλλία, τη Ρωσία και την Αγγλία **(0,5)**
- Η Αγγλία δεν επιθυμεί ολοκληρωτική συντριβή της Γερμανίας **(0,5)**
- Αιώνιος εχθρός της Αγγλίας η Ρωσία **(0,5)**
- Αν η Γερμανία επιμένει συνεχώς αυξάνοντας το πολεμικό ναυτικό, τότε η Αγγλία δεν θα έχει άλλη επιλογή **(0,5)**

Πρόβλεψη Χάους: Αν η Γερμανία αυξήσει κι άλλο το πολεμικό ναυτικό της, η Αγγλία θα πρέπει να κηρύξει πόλεμο **(1)**. Αν δεν υπάρξει παρέμβαση των Η.Π.Α., η σύγκρουση δε θα μπορεί να αποφευχθεί, παρατήρηση που αποτελεί πρόβλεψη για την έκρηξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου **(1)**.

Γ2.

I.

Η διατύπωση του Δόγματος Τρούμαν, το οποίο σηματοδότησε τη μετατόπιση της Ελλάδας από τη βρετανική στην αμερικανική σφαίρα επιρροής, αποτύπωνε ανάγλυφα την αλληλεπίδραση στρατηγικής και ιδεολογίας. Στις συνθήκες του Ψυχρού Πολέμου, ο φόβος της κομμουνιστικής επέκτασης ωθούσε τις ΗΠΑ να αποτρέψουν με κάθε μέσο την εξασφάλιση στρατηγικών πλεονεκτημάτων από τον αντίπαλο: κατά συνέπεια, η ενίσχυση των ελληνικών κυβερνητικών δυνάμεων ήταν απαραίτητη προκειμένου να κατισχύσουν των κομμουνιστών στον εμφύλιο πόλεμο

και να εξασφαλισθεί κατ' αυτόν τον τρόπο η επιβίωση ενός φιλοδυτικού καθεστώτος στην Ελλάδα. [...]

Σε αυτό το πλαίσιο, η στρατηγική και η ιδεολογική πτυχή του Δόγματος Τρούμαν λειτουργούσαν ως ένα είδος ανατροφοδοτούμενου συστήματος: οι στρατηγικές ανησυχίες των ΗΠΑ επέτειναν τον ιδεολογικό φόβο έναντι του κομμουνισμού, ενώ από την άλλη πλευρά η απόλυτη αντίθεση των Αμερικανών ιθυνόντων απέναντι στην κομμουνιστική ιδεολογία ενίσχυε τις στρατηγικές τους ανησυχίες.

Α. Κλάφης, «Ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος στο διεθνές σύστημα: ένας ιδεολογικός πόλεμος με στρατηγικό περιεχόμενο;», στο: Π. Ήφαιστος, Ι. Κολιόπουλος, Ε. Χατζηβασιλείου, *Η έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, 1941-1950: στρατηγικά ή ιδεολογικά αίτια;*, εκδ. Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα 2012, σσ. 291-292.

II.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ, 1949- 52

(σε εκατομμύρια δολάρια)

Οικονομική βοήθεια	Ελλάδα	Τουρκία
Δάνεια	–	85,0
Δωρεάν Βοήθεια	706,7	140,1
Σύνολο	706,7	225,1
Στρατιωτική βοήθεια		
<u>Δωρεάν βοήθεια</u>	<u>323,5</u>	<u>235,9</u>
Σύνολο βοήθειας	1.030,2	461,0

Πηγή: U.S. Overseas Loans and Grants and Assistance from International Organizations, AID Special Report, prepared yearly for the House Foreign Affairs Committee, στο Theodore Couloumbis, *Greek Political Reactions to American and NATO Influences*, σ. 39.

Γιάννης Στεφανίδης, *Από τον Εμφύλιο στον Ψυχρό Πόλεμο. Η Ελλάδα και ο συμμαχικός παράγοντας (1949-1952)*, εκδ. Προσκήνιο, Αθήνα 1999, σ. 313.

Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σ. 46, 55

Αφού μελετήσετε τα πιο πάνω παραθέματα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. Να εξηγήσετε τη σημασία της επικράτησης των κυβερνητικών δυνάμεων στην Ελλάδα για την αμερικανική εξωτερική πολιτική της περιόδου, όπως αυτή αναφέρεται στο παράθεμα Ι.

(3 μονάδες)

Σημασία της επικράτησης των κυβερνητικών δυνάμεων

- *απαραίτητη προκειμένου να κατισχύσουν των κομμουνιστών στον εμφύλιο πόλεμο (1,5)*
- *εξασφάλιση της επιβίωσης ενός φιλοδυτικού καθεστώτος στην Ελλάδα (1,5)*

β. Να περιγράψετε το «Δόγμα Τρούμαν» και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με βάση τα στοιχεία του παραθέματος II.

(4 μονάδες)

Δόγμα Τρούμαν: Η οικονομική και στρατιωτική βοήθεια των Η.Π.Α. **(0,5)** προς την Ελλάδα και την Τουρκία **(0,5)**, ώστε να υπάρξει *αντίσταση στον κομμουνισμό. (0,5)*

Στοιχεία από τον πίνακα:

Η Ελλάδα κατά τα έτη 1949-1952:

- εισέπραξε δωρεάν οικονομική βοήθεια ύψους 706,7 εκ. δολαρίων **(0,5)** και
- στρατιωτική βοήθεια ύψους 323,5 εκ. δολαρίων **(0,5)**

Η Τουρκία κατά τα έτη 1949-1952:

- συνήψε δάνεια 85,0 εκ. δολαρίων από τις Η.Π.Α. **(0,5)**,
- εισέπραξε δωρεάν οικονομική βοήθεια ύψους 140,1 εκ. δολαρίων **(0,5)** και
- στρατιωτική βοήθεια ύψους 235,9 εκ. δολαρίων **(0,5)**

γ. Να αναφέρετε τις αντιμαχόμενες πλευρές του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα και να παρουσιάσετε τέσσερις (4) συνέπειές του για τη χώρα.

(5 μονάδες)

Αντιμαχόμενες πλευρές:

Φιλοδυτικές δυνάμεις / Κόμμα Φιλελευθέρων και Λαϊκό Κόμμα / Εθνικός Στρατός **(0,5)**

Φιλοσοβιετικές δυνάμεις / δυνάμεις του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας / Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας **(0,5)**

Συνέπειες εμφυλίου πολέμου:

- Πρόσθετες δυσκολίες στη μεταπολεμική συγκρότηση του ελληνικού κράτους, καθώς η Ελλάδα ήταν ήδη αποδιοργανωμένη λόγω του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου
- Τεράστιες υλικές καταστροφές που προστέθηκαν στις καταστροφές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου
- Νέος μεγάλος αριθμός θυμάτων, αφού είχαν υπάρξει μεγάλες απώλειες και στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο
- Νέος εθνικός διχασμός, αφού ο πληθυσμός είχε διαχωριστεί σε δύο στρατόπεδα
- Βαθιά τραυματισμένη ελληνική κοινωνία από τις ιδεολογικές έριδες

- Διάψευση των προσδοκιών για κοινωνική απελευθέρωση και κοινωνική δικαιοσύνη
- Μεταναστευτικό ρεύμα και βίαιες μετακινήσεις πληθυσμού (πολιτικοί πρόσφυγες) κυρίως προς τις χώρες του ανατολικού συνασπισμού
- Επιπτώσεις στην οικονομία με το φαινόμενο του υπερπληθωρισμού και οικονομική στασιμότητα
- Μαζικές φυλακίσεις, εξορίες, διωγμοί και βασανισμοί των ηττημένων
- Μεγάλος αριθμός προσφύγων που έπρεπε να εγκαταλείψουν τον τόπο τους λόγω των μαχών
- Αλλαγή της ανθρωπογεωγραφίας της χώρας με την ερήμωση ορεινών κυρίως περιοχών
- Κήρυξη του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος ως παράνομου
- Ένταξη της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ

(4 σημεία x 1 μονάδα = 4 μονάδες)

Γ3.

(12 μονάδες)

Οι θανατικές καταδίκες δεν δημιουργούσαν ευνοϊκό κλίμα για την επάνοδο στην ομαλότητα. Αντίθετα, δημιουργούσαν μια γενική ατμόσφαιρα πικρίας και αγανάκτησης. Παρά τις εκκλήσεις και τα διαβήματα, πραγματοποιήθηκαν οι θανατικές εκτελέσεις εννέα αγωνιστών. Μέσα σε διάστημα πέντε μηνών είχαν εκτελεστεί οκτώ αγωνιστές. Ο Μιχαλάκης Καραολής και ο Ανδρέας Δημητρίου εκτελέστηκαν στις 10 Μαΐου 1956. Ο Ανδρέας Ζάκος, ο Χαρίλαος Μιχαήλ και ο Ιάκωβος Πατάσος στις 9 Αυγούστου και ο Στέλιος Μαυρομμάτης, ο Ανδρέας Παναγίδης και ο Μιχαήλ Κουτσόφτας στις 21 Σεπτεμβρίου.

Σοφία Αργυρίου, *Το εθνικό κίνημα των Ελληνοκυπρίων κατά την τελευταία περίοδο της Αγγλοκρατίας (1950-1960)*, εκδ. Ασίνη, Αθήνα 2017, σσ. 341-342.

Αναλυτικό Πρόγραμμα Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης, σσ. 49-50

Αφού μελετήσετε το πιο πάνω παράθεμα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. Να αναφέρετε ποιος ήταν ο τελευταίος αγωνιστής που απαγχονίστηκε.

(1 μονάδα)

Αγωνιστής: Ευαγόρας Παλληκαρίδης **(1)**

β. Να γράψετε δύο (2) λόγους για τους οποίους οι Βρετανοί εφάρμοσαν το μέτρο του απαγχονισμού.

(4 μονάδες)

Λόγοι εφαρμογής

- Κάμψη του ηθικού των Ελλήνων της Κύπρου
- Μείωση της αντίστασης των Ελλήνων της Κύπρου
- Διάσπαση της ενότητας του λαού
- Πανικός λόγω αδυναμίας για επιβολή της τάξης
- Ποινικοποίηση του αγώνα / προβολή του αγώνα ως τρομοκρατικού / παραδειγματισμός

(2 σημεία x 2 μονάδες = 4 μονάδες)

γ. Να παρουσιάσετε τέσσερα (4) ακόμα μέτρα που χρησιμοποιούσαν οι Βρετανοί για να καταστείλουν τον Αγώνα του 1955-1959.

(6 μονάδες)

Μέτρα

- Προσωποκρατήσεις χωρίς δίκη χιλιάδων πολιτών στα κρατητήρια
- Επικηρύξεις αγωνιστών
- Εξονυχιστικές έρευνες
- Φρικτά βασανιστήρια κρατουμένων
- Επιβολή κατ' οίκον περιορισμού / curfew
- Ισχυροποίηση αστυνομίας / δημιουργία του Επικουρικού Σώματος
- Αυστηρή λογοκρισία
- Εξορίες

(4 σημεία x 1,5 μονάδα = 6 μονάδες)

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ